

L'espanyolisme lingüístic i la llengua comuna

Ponència pronunciada pel Dr. Juan Carlos Moreno Cabrera, catedràtic de lingüística general de la Universitat Autònoma de Madrid, en el marc de la VIII Jornada sobre l'Ús del Català a la Justícia

Com en el cas d'altres països europeus, l'actitud de l'Estat espanyol amb relació al multilingüisme està mediatitzada pel predomini de la llengua oficial d'aquest Estat (el castellà) a través de processos de promoció d'aquesta llengua, servint-se de tots els mitjans polítics, culturals, educatius, econòmics, jurídics i comunicatius dependents directament del govern central, la qual cosa ha suposat un bilingüisme obligat dels qui tenen com a nativa una llengua diferent dins d'aquest Estat.

Aquest procés de promoció de la llengua oficial d'un estat, quan té suficient èxit, porta al fet que l'esmentada llengua sigui considerada com la llengua comuna, la llengua de comunicació per antonomàsia, la llengua de comprensió i d'ús obligat, cosa que justifica i consolida l'absolutisme lingüístic a favor de la llengua oficial de l'estat. Per això, el procés d'extensió del bilingüisme en les comunitats que tenen una llengua diferent no es veu compensat amb un procés similar de l'extensió del bilingüisme a les comunitats la llengua nativa de les quals és l'oficial d'aquest estat. El resultat és un país amb poblacions bilingües de la llengua oficial de l'estat i de la seva llengua nativa pròpia i una majoria de persones monolingües: aquelles que la llengua nativa de les quals és la llengua oficial de l'estat. Aquest és el cas de l'actual Estat espanyol, on la gran majoria de la població coneix només una de les llengües de l'Estat (el castellà) i on hi ha diversos milions de persones que són bilingües en llengua castellana i en una de les llengües de les comunitats actuals.

Un dels punts essencials de l'espanyolisme lingüístic es basa en la idea que la llengua espanyola ha arribat a convertir-se en la llengua comuna d'aquest Estat, gràcies a un procés natural de propagació per tot Espanya i d'acceptació entusiasta per part de les comunitats amb una llengua diferent. Aquesta idea no només apareix en discursos polítics d'institucions de l'Estat sinó que constitueix una constant del pensament monolingüista espanyol que no només no es reconeix com a absolutista, sinó que es considera a si mateix lliure dels pecats de particularisme i secessionisme que atribueix a aquells que a Espanya promouen i defensen alguna de les seves llengües pròpies (català, gallec, basc, asturià, aragonès).

Per suposat, la idea que el castellà mai es va imposar a Espanya és clarament falsa, ja que durant diversos segles, abans i després de la dictadura franquista, l'ensenyament, per exemple, es va realitzar a Espanya de forma generalitzada únicament en castellà, sense que hi hagués cap espai per a les altres llengües dels diferents pobles de l'Estat espanyol. El mateix es pot dir de les institucions oficials de l'Estat, on el castellà ha estat durant segles l'única llengua acceptada.

Per a l'espanyolisme lingüístic, qualsevol indicatiu de col·locar la llengua nacional, el castellà, en nivell d'oficialitat igual o semblant que les altres llengües d'Espanya no pot

conduir a una altra cosa que a la disgregació i, per tant, al camí cap a la dissolució de la nació espanyola. Aquest desvetllament és el que explica la reacció dels intel·lectuals i les institucions espanyolistes davant les conseqüències que es deriven de la cooficialitat de llengües com el català, el gallec o el basc (l'aragonès i l'asturià no gaudeixen de cap estatus d'oficialitat), i de les accions de promoció que van dirigides a convertir aquesta cooficialitat legal en una cooficialitat real, de manera que aquestes llengües tinguin una posició equiparable a la de la llengua castellana en cadascuna de les comunitats autònomes corresponents.

L'espanyolisme lingüístic es caracteritza per l'exaltació del concepte *llengua comuna* i la desacreditació del concepte *llengua pròpia*. Ambdós aspectes estan inevitablement units. La presumpta obvietat del caràcter comú del castellà porta aparellada, pels propis imperatius excloents d'aquest absolutisme, l'intent d'eliminar de les altres nacions un dels seus trets culturals fonamentals: la seva caracterització lingüística, reconeguda, com hem vist, als estatuts d'autonomia respectius. D'aquesta manera, a més, es contribueix a la justificació que determinades comunitats no constitueixen una nació que pugui desmembrar o dissoldre una nació espanyola monolítica i excloent.

El discurs de l'espanyolisme lingüístic és particularment clar i transparent i fa un parell de segles que no canvia de manera substancial. Es continuen repetint els mateixos tòpics basats en la idea que el castellà és una llengua intrínsecament superior a les altres: és més fàcil d'entendre i d'usar, més útil, més universal.

Les polítiques espanyolistes no han promogut el multilingüisme i plurilingüisme a l'Estat espanyol, sinó el monolingüisme en castellà o el bilingüisme amb una altra de les llengües d'Espanya, però només en les poblacions la llengua nativa de les quals és diferent del castellà. Per tant, la política oficial central, encara vigent, sobre les llengües d'Espanya és: monolingüisme per a la majoria de la població i bilingüisme amb domini de la llengua castellana per a les persones la llengua nativa de les quals no és el castellà.

L'espanyolisme lingüístic:

L'espanyolisme lingüístic es veu perfectament caracteritzat en el següent passatge de Miguel de Unamuno que es va publicar en *El Sol* al 14 de maig de 1931:

“La bilingüidad oficial sería un disparate; un disparate la obligatoriedad de la enseñanza del vascuence en el País Vasco, en el que ya la mayoría habla español. [...] Y aunque el catalán sea lengua de cultura [...] sería mantener una especie de esclavitud mental el mantener al campesino pirenaico catalán en el desconocimiento del español —lengua internacional—, y sería una pretensión absurda la de pretender que todo español no catalán que vaya a ejercer cargo público en Cataluña tuviera que servirse del idioma catalán, mejor o peor unificado, pues el catalán, como el vascuence, es un conglomerado de dialectos. La bilingüidad oficial no va a ser posible en una nación como España, ya federada por siglos de convivencia histórica de sus distintos pueblos. Y en otros respectos que no los de la lengua, la desasimilación sería otro desastre. Eso de que Cataluña, Vasconia, Galicia hayan sido oprimidas por el Estado español no es más que un desatino. Y hay que repetir que unitarismo no es centralismo”. (Unamuno, «La promesa de España», *El Sol*, 14 de mayo de 1931)

Aquesta cita d'Unamuno és un dels millors compendis possibles de la ideologia de l'espanyolisme lingüístic que exemplifica de manera explícita les opinions i les propostes de moltes persones del món acadèmic, literari, científic o periodístic que sovintegen els mitjans públics en l'actualitat. Aquestes idees expressades per Miguel de Unamuno no estan ni de bon tros superades. Una posició molt propera a l'adoptada per

l'insigne escriptor basc és la que predomina en el “manifesto por la lengua común” presentat el juny de 2008 a Madrid per una sèrie d'intel·lectuals liderats pel filòsof i escriptor Fernando Savater, un altre insigne intel·lectual basc. En aquest manifest, s'insta que les llengües no castellanes haurien de ser foragitades com a llengües vehiculars en l'educació, tal com figura en la petició segona:

“Todos los ciudadanos que lo deseen tienen derecho a ser educados en lengua castellana, sea cual fuere su lengua materna. *Las lenguas co-oficiales* autonómicas deben figurar en los planes de estudio de sus respectivas comunidades en diversos grados de oferta, pero *nunca como lengua vehicular exclusiva.*”

En la petició tercera s'exigeix a les administracions de les comunitats bilingües que l'única llengua obligatòria sigui el castellà:

“En las autonomías bilingües, cualquier ciudadano español tiene derecho a ser atendido institucionalmente en las dos lenguas oficiales. Lo cual implica que en los centros oficiales habrá siempre personal capacitado para ello, *no que todo funcionario deba tener tal capacitación.* En locales y negocios públicos no oficiales, la relación con la clientela en una o ambas lenguas será discrecional.”

Aquesta proposta significa que hi pot haver persones en la funció pública de les autonomies bilingües que no coneguin la llengua oficial pròpia d'aquesta autonomia. Només és obligatori el seu coneixement del castellà, per mandat constitucional.

Els qui promouen la ideologia de l'espanyolisme lingüístic tenen en comú la negativa a reconèixer aquesta ideologia espanyolista en el seu discurs i l'afirmació que els discursos a favor de les llengües no castellanes de l'Estat espanyol estan basades en una ideologia nacionalista gairebé sempre radical i excloent, des de la qual es pretén atacar i fer desaparèixer el castellà. A través d'aquesta actitud, intenten presentar els seus discursos com a objectius, científics i deslligats de qualsevol tipus d'ideologia nacionalista i els discursos dels que defensen les seves llengües minoritzades com a amarats irremeiablement d'una actitud ideològica particularista, identitària i retrògada.

L'espanyol como llengua comuna

El concepte de *llengua comuna* és absolutament central en la ideologia de l'espanyolisme lingüístic contemporani. Vegem el que diu un dels teòrics d'aquesta ideologia:

“Este carácter histórico y social de *lengua común* de los españoles es un rasgo indiscutible, que se toma ineludiblemente como arranque de todo el planteamiento político de la cuestión lingüística.”

La nació espanyola és indissoluble, segons afirma la Constitució i, consegüentment, segons han de mantenir les persones constitucionalistes, Catalunya, el País Basc o Galícia no constitueixen ni poden constituir una nació sobirana com a subjecte del dret a l'autodeterminació. Això és incompatible amb la Constitució i incompatible amb l'espanyolisme. La nació espanyola constitucionalment definida es basa en la negació que altres comunitats considerades part d'aquesta nació siguin nacions (són només *nacionalitats*, encara que habitualment no s'explica la suposada diferència entre *nació* i *nacionalitat*). En aquest sentit, aquest espanyolisme nacionalista és excloent, es basa en

la negació d'altres nacions i, a més, nega un dret fonamental de totes les nacions del planeta: el dret a l'autodeterminació.

Aquestes idees tenen un reflex clar en el pla de la llengua. La representació lingüística per antonomàsia de la nació espanyola és l'espanyol, segons reivindicà la RAE en els inicis de l'Espanya de la constitució de 1978. Com a llengua nacional i llengua comuna (també com a llengua internacional), el castellà ha de tenir un predomini absolut en el territori de l'Estat espanyol respecte de les altres llengües. Qualsevol menysteniment d'aquest predomini s'interpreta immediatament com un atemptat contra la democràcia, la llibertat, la unitat, el progrés i la cultura, i avança la destrucció de la nació espanyola. Malgrat això, el discurs oficial és de vegades molt més subtil i està revestit d'un aire de ciutadania i igualtat que intenta ocultar la seva base nacionalista excloent i imperialista. Aquest discurs ha calat de forma generalitzada en la població. Ha aconseguit quelcom realment notable: presentar-se com a no nacionalista, com defensor de la igualtat, de la democràcia i de la llibertat, de manera que molts dels discursos dissonants procedents de les comunitats autònomes poden titllar-se fàcilment de nacionalistes, separatistes, localistes, antidemocràtics, retrògrads i tradicionalistes.

A més, s'intenta utilitzar la pròpia Constitució de 1978 per emmascarar, dissimular i ocultar el caràcter ètnic de l'espanyolisme. No hi ha amor a la pàtria espanyola, sinó patriotisme constitucional. Aquest patriotisme està per damunt de nacions i llengües i es presenta com a democràtic, pluralista, no nacionalista, universalista, ciutadà i no ètnic. Aquest emmascarament afecta també la llengua; ja no es tracta de l'espanyol peninsular de base particular castellanista, sinó que es tracta d'una llengua panhispànica, universal. Es tracta d'una *llengua comuna*, d'una llengua constitucional, abraçadora, igualadora, democràtica, econòmicament rendible, oberta i universal. Les altres llengües són particularistes, diferenciadores, econòmicament poc rendibles, tancades, locals, empobridores i limitadores. La promoció d'aquestes altres llengües no és altra cosa que la promoció de la confusió babèlica.

Però amb aquests models dicotòmics contundents s'intenta ocultar l'autèntic problema que preocupa l'espanyolisme lingüístic. El que preocupa realment aquest espanyolisme no és que s'intenti la desaparició del castellà en les comunitats bilingües amb l'objectiu de restaurar la confusió babèlica. La preocupació principal, que no es manifesta obertament mai, és que el castellà, la llengua comuna, perdi en part o totalment (cosa bastant difícil) el total domini en tots els àmbits de les comunitats bilingües. El que podria arribar a posar-se en qüestió és el domini total i absolut del castellà, no la seva presència o existència. I el poder espanyolista no està disposat a cedir gens ni mica aquest domini absolut de la seva llengua. En un estat en què l'espanyol no tingui el domini absolut en tots els àmbits i en tots els llocs, aquelles persones que, per exemple, treballen en la república de les lletres o dels mitjans de comunicació i que només són capaces d'escriure i fer-se entendre en aquesta llengua, perdran part del seu poder i influència intel·lectual, davant d'altres persones que dominen tant el castellà com el gallec, l'eusquera o el català. I no hi estan disposats de cap de les maneres. El monolingüisme és avantatjós en una societat on una llengua té domini absolut i total sobre les altres, però pot suposar un greu inconvenient quan no es produeix aquesta circumstància.

Per a l'espanyolisme lingüístic la llengua espanyola ha transcendit la nació i ha esdevingut un instrument de comunicació supranacional i internacional. Evita

l'aïllament i les desigualtats, com diu un investigador espanyol en el llibre *Lengua y Patria. Sobre el nacionalismo lingüístico en España*, Madrid 2002, pàgines 55-56:

“En España, por ejemplo, no hay una «lengua nacional», no existe una «lengua propia», hay una lengua mayoritaria, común, de la que participan todos, que es internacional, y que evita el aislamiento y las desigualdades entre los españoles (y cuya obligación constitucional es, por lo mismo redundante para la inmensa mayoría, pudiendo resultar incómoda, comprensiblemente para otros).”

Segon aquest autor, “la lengua común era no solo valorada sino deseada por quienes no la aprendían en la cuna”, per això “en la difusión de la lengua común, la espontaneidad obraba con mucha más fuerza que la planificación estatal”.

Aquesta visió excloent segons la qual el castellà és l'única llengua de cultura comuna possible, comporta que qualsevol intent de promoció i foment de les altres llengües sigui concebut com un atac a l'estatus necessàriament dominant, per bé de tot el món, de l'espanyol. Així ho veu el mateix autor en el seu llibre *El porvenir del español*. Madrid: Taurus, 2004, pàgina 38:

“Y en cuanto a España, es un hecho que los nacionalismos catalán, vasco o gallego niegan al español contemporáneo la condición de lengua comúnmente aceptada.”

Cal deduir que el reconeixement real i la promoció i suport efectius a les llengües diferents del castellà és incompatible, per l'espanyolisme lingüístic, amb l'existència d'una llengua comuna. Perquè per aquesta ideologia la llengua comuna ha de ser llengua dominant en tots i cadascun dels àmbits decisius de la vida ciutadana i, per consegüent, qualsevol intent de posar en qüestió aquest domini absolut en algun àmbit particular, es veu tot d'una com un atac intolerable a la llengua comuna. Així, les accions de recuperació, promoció, dignificació i valoració de les llengües distintes del castellà (gallec, asturià, aragonès, català o eusquera) són incompatibles per a l'espanyolisme lingüístic amb la promoció del castellà com a llengua comuna. Aquesta es la raó per la qual aquest espanyolisme lingüístic veu aquesta promoció només com a un atac al domini absolut de la comuna i, el que encara és pitjor, només ho pot veure així.

Les implicacions i elaboracions ideològiques del concepte de *llengua comuna* no es limiten a l'exaltació essencialista i ètnica de les excel·lències igualitàries i universalitzadores de la llengua que va tenir el seu origen en el dialecte romànic de Castella, sinó que s'estenen a les altres llengües que han conviscut i conviuen amb el castellà i també als termes i expressions amb els que aquestes han de denominar-se. Un element essencial d'aquesta ideologia, que mostra el seu caràcter etnocida, és la negativa a acceptar que el català, el gallec o l'eusquera siguin llengües pròpies de les nacions que parlen aquestes llengües des de temps immemorials. El concepte de *llengua pròpia* per a les llengües distintes del castellà, que seria el que correspon a *llengua comuna* és considerat una manipulació insostenible de les ideologies nacionalistes perifèriques: les nacions gallega, basca i catalana no tenen ni dret a veure reconeguda com a pròpia la seva llengua tradicional.

La Declaració Universal dels Drets Lingüístics aprovada a Barcelona durant la Conferència Mundial de Drets Lingüístics estableix la següent definició de *llengua pròpia* en l'article primer, punt primer:

“Aquesta Declaració entén com a *comunitat lingüística* tota societat humana que, assentada històricament en un espai territorial determinat, reconegut o no, s’autoidentifica com a poble i ha desenvolupat una llengua comuna com a mitjà de comunicació natural i de cohesió cultural entre els seus membres. Amb la denominació de *llengua pròpia d’un territori* es fa referència a l’idioma de la comunitat històricament establerta en aquest espai.”

El punt cinquè de l’article primer defineix un grup lingüístic:

“Aquesta Declaració entén com a *grup lingüístic* tota col·lectivitat humana que comparteix una mateixa llengua i que es troba assentada en l’espai territorial d’una altra comunitat lingüística, però sense una historicitat equivalent, com succeeix en casos diversos com ara immigrants, refugiats, deportats o els membres de les diàspores.”

L’article segon d’aquesta declaració fa referència a les diferents comunitats i grups lingüístics que concorren en un territori compartit.

A més, el punt 3 de l’article segon diu:

“Els drets de les persones i els grups lingüístics anteriorment esmentats no poden representar cap obstacle a la interrelació i la integració d’aquests amb la comunitat lingüística receptora, ni cap limitació dels drets d’aquesta comunitat o dels seus membres a la plenitud de l’ús públic de la llengua pròpia en el conjunt del seu espai territorial.”

D’aquestes definicions es desprèn una sèrie de conseqüències que semblen de sentit comú: el català és la llengua pròpia de Catalunya i no d’Extremadura o Castella i Lleó; mentre que el castellà és la llengua pròpia de Castella i Lleó. El castellà no s’originà a Catalunya, per tant, a ningú li hauria d’estranyar la idea que aquesta llengua no és pròpia de la nació catalana. Això no vol dir que el castellà no sigui una llengua de Catalunya, però no una llengua catalana, igual que el català és una de les llengües de l’Estat espanyol però no és una llengua espanyola.

Cal cridar l’atenció sobre una altra denominació usada molt freqüentment per l’espanyolisme lingüístic com a substitut de l’expressió *llengua pròpia*. És el de *llengua autònoma*. Amb aquesta expressió, s’intenta presentar les llengües ancestrals de gallecs, bascos i catalans com una espècie d’invent recent associat a l’Espanya de les autonomies de la constitució no democràtica (perquè no reconeix el dret a l’autodeterminació) de 1978. S’intenta particularitzar, polititzar, minimitzar aquestes llengües associant-les amb unes estructures polítiques recents i fonamentades en un ordenament polític amb massa rèmores heretades del franquisme.

En dir que el català és una llengua autònoma, es redueix aquesta llengua a un àmbit polític determinat i s’escapça l’autèntic caràcter comú de llengua del Països Catalans, atès que aquesta llengua és comuna a la República Catalana, dues autonomies (País Valencià, Balears i Aragó) i tres països independents (Andorra, França i Itàlia).

És fonamental, per tant, per a l’espanyolisme lingüístic desvirtuar i desacreditar el concepte de *llengua pròpia*. Per exemple, F. Marcos Marín i A. de Miguel en el llibre *Se habla español*. Madrid: Biblioteca Nueva, 2009, pàgina 94, diuen:

“La idea de que los territorios puedan tener una «lengua propia» es la consecuencia de un desgraciado principio que se ha instalado en los recientes usos políticos con consecuencias imprevisibles.”

Un altre exemple (J. C. Herreras *Lenguas y normalización en España*. Madrid: Gredos, 2006):

“La consecuencia, en la práctica, de la introducción del concepto de *lengua propia* en los ‘estatutos de autonomía’, aplicado solamente a la lengua autonómica, es que se establece en cierto modo, una jerarquía lingüística dentro de la Comunidad, atribuyéndole prioridad oficial respecto del castellano, ya que este último es también oficial por ser lengua oficial del Estado, mientras que la lengua autonómica es oficial por ser la lengua de ese territorio.”

L’espanyolisme lingüístic ha atacat el concepte de *llengua pròpia* just quan va començar la recuperació de les llengües de les comunitats nacionals històriques com a desenvolupament dels respectius estatuts d’autonomia.

En una demostració obscena de cinisme, l’espanyolisme lingüístic converteix la pròpia ideologia justificativa de l’etnocidi de les llengües distintes del castellà en acusacions contra aquells que han estat víctimes d’aquest intent d’etnocidi i es riuen cruelment, des de la prepotència insolent de l’ètnia dominant, dels limitats intents de promoure aquestes llengües: llegiu aquest text (F. Marcos Marín y A. de Miguel *Se habla español*, 2001, pàgina 94):

“No se crea que la protección de su «lengua propia» por los nacionalistas es un sentimiento atravesado de patriotismo, de devoción cultural, de sublimación lingüística. Suele funcionar como algo más rastrero. La política lingüística sirve fundamentalmente para distinguir a «ellos» de «nosotros», en el bien entendido de que el «nosotros» debe mandar siempre. Quien no espera tocar poder al menos esperará beneficiarse de alguna subvención. Efectivamente, «la lengua fue siempre compañera del imperio», que dijera Nebrija, pero ahora como farsa.”

En el cas concret de Catalunya, dins del Foro Babel, el germen del qual va ser una reunió realitzada a finals de 1996, que cristal·litzà en dos textos publicats el 1997 i 1998, és clara la demonització del concepte de llengua pròpia. De fet, es fan afirmacions com les següents:

“El concepto de lengua propia, superlegitimador ideológico de la política lingüístico-educativa vigente, no posee, desde el punto de vista de un análisis teórico riguroso, ninguna fundamentación racional.”

“¿Cuánto tiempo podrá ser silenciado el carácter irracional y reaccionario del concepto de lengua propia, único legitimador de la política lingüística en vigor?”

“Por el contrario, el concepto de *lengua propia* tiene poco de lingüístico. Ha sido acuñado por políticos de vocación regionalista, autonomista o nacionalista, quizás inspirados en invocaciones de filólogos.”

“La mentira de la Transición consistió en otorgar al catalán, el gallego y el vasco en los Estatutos una condición inventada para la ocasión: la de *lenguas propias* en sus respectivos territorios, lo cual les concedería con el tiempo la supremacía moral y a menudo legal. [...] Adquiridos los instrumentos para fomentar su uso, la pintoresca calificación venía a encumbrarlas a un cielo regional: el de las *lenguas propias*, donde estaría vetado el acceso del castellano, relegado al infierno de lo ajeno, es decir, de lo impuesto y extraño, para que expiara sus culpas. Con esos mimbres, y prescindiendo de la legislación más progresista que había hasta entonces en España en materia lingüística, se inició el proceso de recuperación de espacios para las lenguas vernáculas.”

L’autora (Irene Lozano) d’aquest text critica l’obligatorietat de conèixer una llengua oficial que no sigui el castellà; per tant, critica que el català sigui d’obligat coneixement

a Catalunya, a pesar de ser llengua autòctona i oficial a Catalunya. Crítica també que s'exigeixi el coneixement de català per accedir als llocs de treball públics a Catalunya:

“[C]reo que también es importante para una sociedad preguntarse si no sería negativo a largo plazo privarse de tener a los mejores —jueces, arquitectos o veterinarios— a cambio de tener a los más catalanizados.”

En efecte, és preferible tenir els millors advocats, arquitectes o metges i convé no exigir que coneguin una llengua oficial per a possibilitar-ho. Aquesta és, sens dubte, la raó per la qual a l'Estat central espanyol veiem nombroses persones funcionàries que exerceixen amb excel·lència l'advocacia, l'arquitectura o la medicina i que no saben una sola paraula d'espanyol, atès que han estat triades pels seus mèrits dins del seu àmbit professional i no pels seus coneixements de la llengua i cultura espanyoles o per l'espanyolització. Quelcom similar passa a França, el Regne Unit o Alemanya, on veiem molts funcionaris de diverses professions tècniques que no saben ni una paraula de francès, anglès o alemany, però que han estat seleccionats per ser els millors en la seva professió. Potser Catalunya sigui del pocs països del món on saber una llengua oficial és un requisit necessari o mèrit per a accedir a un lloc de funcionari. Aquesta és la visió distorsionada de la realitat que se'ns ofereix des de l'espanyolisme lingüístic.

Segons l'espanyolisme lingüístic, la promoció de la llengua pròpia és incompatible amb el reconeixement de la llengua comuna:

“Aprender y usar la lengua local, considerarla *lengua propia* en exclusiva implica negar que a lo largo de los siglos el castellano también ha formado parte de su cultura. Así se cierra la puerta al bilingüismo a esos pueblos dotados de un rico acervo cultural por partida doble. Y se facilita la exclusión de los otros, los que no se atienen a los cánones normalizadores de la identidad, los que no hablan la *lengua propia* o no la quieren convertir en símbolo de adhesión a un proyecto nacional y, por tanto, no participan de ese «elemento integrador.”

Sembla que només pel fet de parlar català i de considerar aquesta llengua com a pròpia suposa una negació del castellà. Aquesta és la idea molt sovint utilitzada en l'espanyolisme lingüístic: els catalans parlen català per molestar, per negar l'espanyol, per reivindicar la seva nació i per negar el seu bilingüisme. Segons sembla, és molt difícil entendre per un espanyolista que el català es parla habitualment perquè és una llengua comuna, d'entesa (ho ha estat durant segles), perquè és una llengua nativa de molts ciutadans (ho ha estat durant segles), que s'hi expressen amb la mateixa naturalitat amb què els castellanoparlants nadius ens expressem en totes les situacions possibles.

Si hi ha una nació que ha tancat tradicionalment les portes al bilingüisme és la castellana. Com a resultat d'una política secular manipuladora i impositiva, els castellanoparlants es neguen en general fins i tot a ser bilingües passius: el català, en general, no l'entenen o, per empenyar, diuen que no l'entenen o, el que és pitjor, no fan cap esforç per entendre'l.

¿Com és possible que s'acusi un dels pobles més bilingües de l'Europa contemporània, el català, una negació del bilingüisme i un esperit reaccionari i de campanar, perquè volen promoure la seva llengua eficientment, en cara que sigui un sol cop en la seva històrica més recent? ¿Com és possible que les persones que han heretat la ideologia d'uns estaments polítics castellans tradicionalment tancats al plurilingüisme, invasors,

dominants i imperialistes acusin un poble avui predominantment bilingüe, i durant diversos períodes de la història envaït i dominat perquè vulgui potenciar la seva llengua pròpia?

¿És que potser el castellà no és considerat llengua pròpia de la cultura i de la nació espanyoles? Que el castellà sigui conceptuat com a llengua comuna no li pren la seva condició de llengua pròpia, encara que l'espanyolisme lingüístic, que nega el seu evident nacionalisme espanyolista, és de l'opinió que l'espanyol fa molt temps que deixà de ser llengua particular o local per convertir-se en una llengua de nivell superior, que està per damunt de nacions i cultures i, per tant, que té unes qualitats inherentment superiors a llengües "locals" com el gallec, l'eusquera o el català.

Aquest raonament no té cap suport científic: la suposada transformació d'una llengua local en una llengua global és una simple operació ideològica que es fa passar per científica. Totes les llengües del món que es parlen són locals i regionals, perquè es parlen de diferents maneres en regions diferents; una llengua global o internacional no es parla enlloc: és només un model cultural i ideològic de llengua i no pas una llengua efectivament parlada.

Estem, per tant, davant la idea de la nació espanyola projectada com una unitat de destí en allò universal, que no és altra cosa que l'expressió d'un xovinisme nacionalista. Amb trets clarament patrioters de la pitjor espècie possible.

Ara voldria dir unes paraules a l'entorn del bilingüisme vist des de l'espanyolisme lingüístic.

En el manifest *Per un veritable procés de normalització lingüística a la Catalunya independent*, impulsat pel grup Koiné l'octubre de 2015, es critica la ideologia bilingüista oficial en els termes següents:

"Denunciem la ideologia política de l'anomenat "bilingüisme", que s'ha anat inoculant des de les esferes de poder a tota la població catalana d'ençà del 1978, per justificar el règim jurídic establert per la Constitució i l'Estatut d'Autonomia fent creure que la coexistència de dues llengües a Catalunya, totes dues amb un suposat mateix estatus d'oficialitat i igualtat de drets, és un fet natural, positiu, enriquidor i democràtic. En realitat, aquesta ideologia bilingüista no és res més que una forma d'encobrir i legitimar la subordinació d'una llengua a l'altra i el consegüent procés de substitució lingüística que pateix la societat catalana. La lentitud d'aquest procés fomenta entre la població el miratge que el bilingüisme social pot permetre el reeiximent de la llengua minoritzada i una situació d'equilibri permanent entre la llengua endògena i l'exògena.

Denunciem les manifestacions d'alguns grups polítics que, sota la capa de la ideologia bilingüista, proposen per a la República Catalana que la anormalitat lingüística actual continuï essent garantida i esdevingui la falsa normalitat de la república."

El signants del manifest insisteixen en:

"La urgència d'una presa de consciència del problema social que constitueix per a la societat catalana el desballestament lingüístic creat per la dominació espanyola, una consciència que ara manca en la majoria dels ciutadans i en molts dirigents polítics. Cal que tothom entengui que un dels grans problemes d'estat de la nova república, potser el més important, serà el problema lingüístic, perquè afecta la base mateixa de la cohesió social."

A més:

“Manifestem la necessitat que aquesta consciència lingüística informi el debat ciutadà del procés constituent i el consens constitucional, si no es vol que la nova constitució sigui una forma de tancar en fals el problema lingüístic i entrebanqui o fins impossibiliti de començar a solucionar-lo per les úniques vies possibles: a) la restitució al català de l'estatus de llengua territorial de Catalunya (i igualment per a l'occità a la vall d'Aran); b) la reversió de la pràctica de la subordinació sistemàtica i generalitzada de l'ús del català (o de l'occità) a l'ús del castellà; i c) la recuperació progressiva de la genuïtat de la llengua. Manifestem finalment la necessitat, com a fruit de la presa de consciència lingüística, de la creació d'un ampli moviment ciutadà per la normalització lingüística que aplegui com més vagi més voluntats compromeses en una conducta superadora de la subordinació lingüística. Un moviment en què cal que vagi confluint tothom, sigui quin en sigui l'origen i sigui quina sigui la seva llengua inicial.

Manifestem la necessitat, en definitiva, que s'incorpori al procés constituent la voluntat d'articular la llengua catalana com a eix integrador de la nostra ciutadania en un marc d'assumpció pública del multilingüisme com a riquesa individual i social, amb totes les mesures necessàries per garantir que tothom se senti reconegut i inclòs en la construcció d'un país normal també pel que fa a la llengua.”

Per acabar, voldria citar un passatge sobre la llengua de la justícia que apareix en el document intern intitulat *La realitat lingüística de Catalunya i la normalització del català i l'occità en la futura República* (del grup Koiné aprovat el 2015 a Barcelona-Sabadell), en concret, en el punt 6 de l'anomenat “Tercer nivell”.

“6. Llengua de la justícia

En un país normal s'espera que la llengua pròpia sigui la llengua d'ús generalitzat en l'àmbit de la justícia. Això no exclou que un estat modern i democràtic hagi de ser especialment sensible als drets lingüístics dels ciutadans que compareixen a la justícia (inculpats, víctimes, testimonis). Cal garantir-los la comunicació fluida i també la percepció que no es produeixen situacions injustes per causes lingüístiques.

Aspirem, doncs, a un sistema judicial en què totes les parts puguin, de manera natural, expressar-se en llengua catalana. Tots els professionals de la justícia (jutges, fiscals, advocats, procuradors, administratius) caldrà que tinguin el dret i el deure de saber català per a l'exercici dels seus càrrecs a la República Catalana, i l'occità si llurs destinacions són a la Vall d'Aran. Qualsevol ciutadà implicat en qualsevol fase d'un procés judicial, de qualsevol àrea del dret i en qualsevol jutjat o òrgan judicial, ha de poder expressar-se i ser atès en català.

Dins del sector judicial, cal fer esment també de les activitats de notaris i registradors mercantils i de la propietat. El català haurà de ser la llengua per defecte dels registres oficials, per tal com és un servei públic i de compliment obligat. Els assentaments dels registres podran fer-se en altres llengües, a petició dels particulars mitjançant traduccions jurades. Els actes notariaus, amb independència de l'estatus que tinguin la professió de notari a la República catalana, caldrà que tinguin el català com a llengua per defecte, bé que els particulars poden demanar una versió paral·lela en una altra llengua de les que l'Administració posi a disposició.”

Acabo amb el desig d'un prompte alliberament dels presos polítics. Moltes gràcies per la seva atenció.

Dr. Juan Carlos Moreno Cabrera, catedràtic de lingüística general de la Universitat Autònoma de Madrid